

Wstęp

Prezentowana monografia jest pokłosiem projektu, realizowanego wspólnie przez Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN (IGiPZ PAN) oraz Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych UW (Euroreg) w 2018 r. na zlecenie Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju pod nazwą *Wykonanie pogłębionej analizy obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją oraz świadczenie usług doradczo-konsultacyjnych w zakresie działań naprawczych na rzecz przełamania barier rozwojowych na tych obszarach* (znak postępowania BDG-V.2611.88.2017.KR). Projekt ten był kontynuacją wcześniejszych prac naukowo-eksperckich na rzecz resortu rozwoju na podobny temat, którego wyniki opublikowano w Pracach Geograficznych IGiPZ PAN [Śleszyński *et al.* 2017a] oraz w kilku artykułach naukowych [Bański *et al.* 2018; Komornicki *et al.* 2018], w tym dokonano poszerzenia niektórych wątków, tj. regionalizacji zdelimitowanych obszarów problemowych [Śleszyński *et al.* 2017b]. Wyniki projektu wraz z opracowaniem nt. miast średnich [Śleszyński 2017] stały się m.in. podstawą do wyznaczenia obszarów problemowych w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* (SOR) z 2016 r. Wyniki analiz, w tym wypracowana metodologia znalazła zastosowanie w kolejnych opracowaniach, zarówno eksperckich [Dębkowska *et al.* 2019; Śleszyński *et al.* 2019], jak też naukowych [Dolińska *et al.* 2020].

Celem badań było zarówno doprecyzowanie i aktualizacja wykonanej delimitacji z 2016 r. [Śleszyński *et al.* 2017a], jak też dopasowanie przewidywanej interwencji do specyfiki poszczególnych obszarów. Stąd też projekt został podzielony na dwie komplementarne części:

- diagnozę nowo zdelimitowanych obszarów problemowych (koordynowaną przez P. Śleszyńskiego, który też kierował całością projektu),
- pogłębione badania terenowe: ilościowe i jakościowe w wybranych sześciu lokalizacjach (koordynowaną przez M. Herbsta).

Odzwierciedla to struktura niniejszej monografii. Na początku każdej z tych dwóch części opisano szczegółowe cele i założenia badań. W tym miejscu pragniemy podkreślić, że publikacja ma na celu nie tylko możliwie szerokie upowszechnienie wyników badań, ale także metodologii badań obszarów problemowych, mogącej stać się pomocną dla innych zespołów badawczych podejmujących tę niezwykle istotną problematykę.

Projekt i monografia jest dziełem zespołowym, niemniej poszczególne osoby były odpowiedzialne za różne zagadnienia i kwestie tematyczno-problemowe. Analiza

ilościowa, opisana w pierwszej części monografii była podstawą badań pilotażowych przeprowadzonych w sześciu wybranych podobszarach. Podobnie w naturalny sposób osoby biorące udział w projekcie były w różnym stopniu zaangażowane w przygotowanie poszczególnych fragmentów monografii. Dlatego w spisie treści zdecydowano się podać nazwiska autorów koordynujących prace nad poszczególnymi zagadnieniami, jak też będących autorami tekstu. Takie przyporządkowanie ma jednak charakter umowny i orientacyjny. Trzeba podkreślić, że całość jest (jak wspomniano) w dużej mierze dziełem wspólnym, które powstawało ewolucyjnie w miarę analizowanego materiału i wykonywanych badań. Koordynatorzy projektu i redaktorzy monografii pragną podziękować całemu Zespołowi za duże i sumienne zaangażowanie, które zaważyło na końcowym efekcie.

Dla potrzeb wyczerpującej diagnozy obszarów problemowych zebrano wiele szczegółowych danych, przede wszystkim z systemu statystyki publicznej, ale nie tylko. W tym miejscu pragniemy serdecznie podziękować następującym instytucjom, które nieodpłatnie przekazały dane:

- Biuro Informacji Kredytowej S.A.,
- Centralna Komisja Egzaminacyjna,
- Departament Badań Demograficznych GUS,
- Departament Polityki Przestrzennej byłego Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju oraz Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa,
- Główna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad,
- Główny Urząd Geodezji i Kartografii (CODGiK),
- Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB,
- Instytut Technologiczno-Przyrodniczy w Falentach,
- Komenda Główna Policji,
- Ministerstwo Finansów,
- Państwowa Komisja Wyborcza,
- Państwowy Instytut Geologiczny – PIB,
- PKP Polskie Linie Kolejowe.

W szczególności dziękujemy także Osobom: prof. Krystianowi Heffnerowi i dr. Piotrow i Gibasowi (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach) za przekazanie danych o kosztach budowy infrastruktury według gmin, prof. Janowi Markowi Matuszkiewiczowi (IGiPZ PAN) z zespołem za przygotowanie wektorowych podkładów *Mapy roślinności potencjalnej Polski* oraz prof. Waldemarowi Rogalskiemu (BIK S.A., Szkoła Główna Handlowa) za zestawienie danych o zobowiązaniach finansowych ludności.

Na zakończenie – *last but not least*, Zespół autorski składa serdeczne podziękowania byłemu Ministerstwu Rozwoju i jego Departamentowi Strategii Rozwoju za sfinansowanie badań, jak też możliwość opublikowania wyników. Pani Ewie Ryżlak koleżeńsko dziękujemy za ponadstandardowe i niezwykle czasochłonne opracowanie techniczno-redakcyjne monografii. Za wszystkie błędy odpowiadają oczywiście Redaktorzy i Autorzy.

Koordynatorzy projektu i Redaktorzy monografii
Przemysław Śleszyński, Mikołaj Herbst, Tomasz Komornicki